

MAAKT GELD GELUKKIG?

Ruut Veenhoven, Erasmus Universiteit Rotterdam

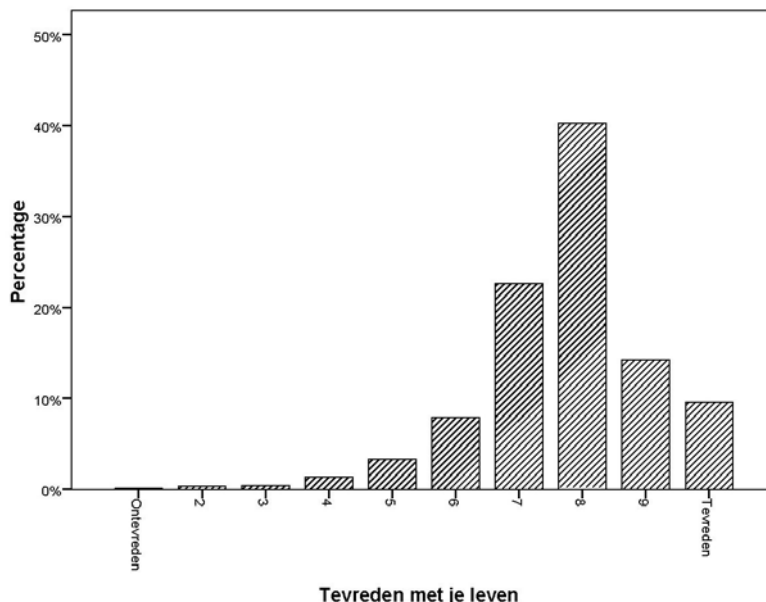
*In: Schabel, P., Abma, R. Klandermans, B., Meyer, B. Teulings, C. Thomassen, J., Roes, T. Giesen, P. en van Calmhout, M. (Redactie) **Wat iedereen moet weten van de menswetenschappen: De gammacamion**. Amsterdam, 2011, Meulenhof, ISBN 978-90-290-87216 / NUR 320, blz 150-153*

Wat geld is weten we wel, maar wat is ‘geluk’ precies? Het woord geeft verschillende betekenissen. Er is voorbijgaand geluk zoals ‘mazzel’ of ‘extase’, maar ook meer duurzaam geluk zoals voldoening met het leven als geheel. Bij de vraag of geld gelukkig maakt gaat over dat laatste: geluk in de zin van levensvoldoening. In de wetenschap wordt dat ook wel ‘subjectief welbevinden’ genoemd.

Levensvoldoening is iets wat je in gedachten hebt. Het is een oordeel waarbij plussen en de minnen tegen elkaar zijn afgewogen. Een innerlijke zaak dus, die meestal niet aan je is af te zien. Geluk kan daarom niet ‘objectief’ door een buitenstaander gemeten worden. Geluk kan wel gemeten worden door er naar te vragen. Daar zijn geen diepgaande gesprekken voor nodig, want het kan ook met een enkele vraag. Daarom is geluk ook een gangbaar onderwerp in grootschalige publieksenquêtes.

Een veel gebruikte enquêtevraag luidt: “Alles bij elkaar genomen, hoe tevreden of ontevreden bent u met uw leven als geheel? Geef aan met een cijfer van 1 tot 10, waarbij 1 staat voor ontevreden en 10 voor tevreden”. Deze vraag is ook voorgelegd aan een steekproef uit de Nederlandse bevolking. De antwoorden staan in figuur 1.

Figuur 1
Geluk in Nederland in 2006

Bron: World Values Survey 5

Mensen blijken geen moeite hebben met de beantwoording van deze vraag. Ze hoeven er niet lang over na te denken en minder dan 1% kruist de optie ‘weet niet’ aan. De antwoorden

blijken ook redelijk betrouwbaar. Als je mensen een week later weer de zelfde vraag voorlegt zijn de antwoorden overeenkomstig; je ziet wel dat mensen de ene keer 7 aankruisen en de andere keer 8, maar zelden de ene keer 7 en de andere keer 4.

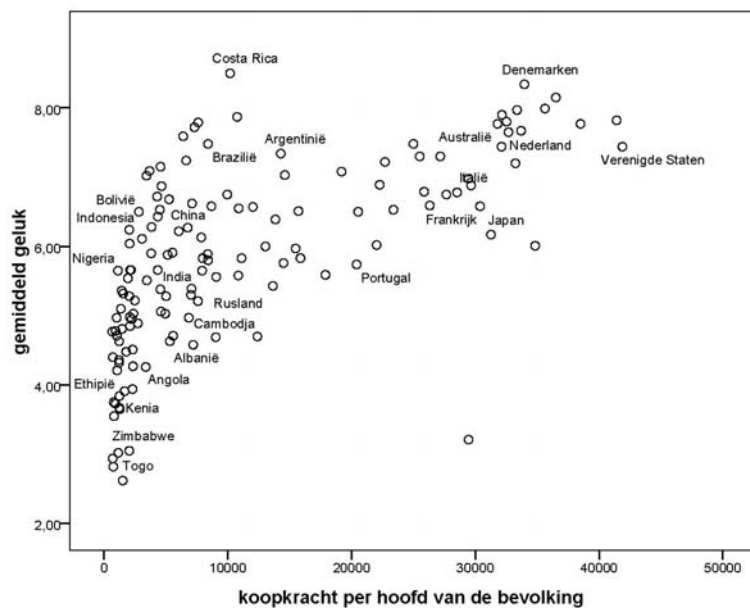
Nu terug naar de vraag of geld gelukkig maakt. Eigenlijk zijn daarbij twee vragen in het geding. Eén vraag is of rijkdom van het land bijdraagt aan het geluk van de inwoners en om die vraag te beantwoorden moeten we vergelijken *tussen* landen. Een andere vraag is of persoonlijke rijkdom bijdraagt tot geluk en daarvoor moeten we vergelijken *binnen* landen.

Gelukkiger in rijke landen?

Inmiddels weten we al van 150 landen hoe gelukkig de mensen er gemiddeld zijn en van alle landen weten we ook het gemiddeld inkomen per hoofd van de bevolking. Die gegevens zijn tegen elkaar afgezet in figuur 2. Daaruit blijkt zonneklaar dat mensen in rijke landen gelukkiger zijn dan in arme landen. Er tekent zich geen patroon van verminderende meeropbrengst af, en dat is anders dan in eerdere studies over een kleiner aantal landen.

Mensen zijn dus gelukkiger in rijke landen, maar betekent dat ook dat rijkdom van het land gelukkig *maakt*? Als dat zo is zouden we gelukkiger moeten worden als de welvaart stijgt en minder gelukkig als de welvaart daalt. In arme landen blijkt dat vaak het geval, maar in rijke landen vaak niet. In Nederland is bijvoorbeeld de welvaart sinds 1970 sterk gestegen, maar is het geluk vrijwel op hetzelfde (hoge) niveau gebleven. Het effect zit dus kennelijk niet alleen in de materiële welvaart als zodanig, maar allerlei zaken die daarmee gepaard gaan, zoals vrijheid, gelijkheid, rechtszekerheid en goed bestuur. Dat alles is weer onderdeel van de moderne maatschappij die gekenmerkt wordt door een hoge graad van arbeidsverdeling en een ongekende keuzevrijheid. Dat type samenleving sluit goed aan op de aard van de mens, die daardoor langer en gelukkiger leeft dan ooit. Het is niet goed mogelijk het effect van materiële welvaart uit dit complex te isoleren. Wat het al helemaal moeilijk maakt is dat geluk ook tot meer welvaart leidt. Geluk houdt mensen actief en gezond en draagt daardoor bij tot groei van de welvaart. Kortom: we weten het eigenlijk nog niet.

Figuur 2
Welvaart en geluk in landen rond 2005

Bron: World Database of Happiness, States of Nations, variabelen HappinessLSBW_2000.09 en RDGD_2005

Rijke mensen gelukkiger?

Binnen landen is niet iedereen even gelukkig. De verschillen in geluk binnen Nederland zijn weergegeven in figuur 1. In andere landen bestaan grotere verschillen in geluk, bijvoorbeeld in Mexico, waar de percentages zeer ongelukkigen en zeer gelukkigen hoger zijn. Wat is de rol van geld in dit verband?

In alle landen bestaat een verband tussen geluk en inkomen; veelverdieners zijn meestal gelukkiger. In sommige landen is ook de relatie met bezit onderzocht en blijkt dat veelhebbers meestal ook gelukkiger zijn dan nietshebbers. Die verschillen zijn groter binnen arme landen en dan binnen rijke landen. In Nederland gaat nog geen 5% van de verschillen in geluk (Figuur 1) gepaard met verschil in inkomen. Dat verband is verder nog deels gevolg van een effect van geluk. Omdat geluk gezond houdt en activeert verdienen gelukkige mensen meer.

Het geringe effect van geld op geluk in rijke landen blijkt ook uit Engels onderzoek waarbij dezelfde mensen ieder jaar ondervraagd. Deelnemers die een financiële meevaller hadden gehad, zoals een erfenis, bleken in het jaar van de meevaller wel een tikje gelukkiger te zijn, maar in het jaar daarop niet meer.

Als geld zo weinig uitmaakt voor geluk in landen als Nederland, wat verklaart de verschillen in Figuur 1 dan wel? Ruim 30% zit in erfelijke factoren, zoals aangeboren gezondheid en persoonlijkheid. Dat weten we uit analyses van het Nederlandse tweelingen register. Zo'n 10% van het verschil zit in sociale relaties en iets van 10% in opleiding en beroep. Toeval verklaart in een geordende samenlevingen zoals Nederland nog eens 10% van de verschillen in geluk. Verder weten we het eigenlijk nog niet, al is wel duidelijk dat veel van de verschillen in geluk afhangen van verworven levensvaardigheden en van de levenskeuzen die we maken. De positieve psychologie is nu hard bezig om uit te zoeken hoe geluk vergroot kan worden door versterking van vaardigheden. Sinds kort wordt in Nederland ook onderzocht hoe levenskeuzen uitpakken op het geluk van verschillende typen mensen. Wie daaraan mee wil doen kan terecht op www.gelukswijzer.nl

Dan nog een laatste vraag: Als geld zo weinig bijdraagt aan ons geluk, waarom werken we dan nog zo hard? Een antwoord luidt dat het spel belangrijker is dan de knikkers. Geluk is een bijverschijnsel van gebruik van onze vermogens. Dat komt omdat de evolutie organismen heeft uitgeselecteerd die daar plezier aan beleven. We voelen ons daarom prettig als we lekker bezig zijn en de economie houdt ons aan de gang. Werken houdt ons gelukkig en maakt ons ook nog steeds rijker.

Literatuur:

- R. Veenhoven
Meten van Bruto Nationaal Geluk
TPEdigitaal, nummer over 'Brede Welvaart', vol. 2, nr. 3, pp. 10-35
- Veenhoven, R.
World Database of Happiness, continuous register of scientific research on subjective enjoyment of life
Erasmus Universiteit Rotterdam, <http://worlddatabaseofhappiness.eur.nl>

Over de auteur

Prof. dr. Ruut Veenhoven (1942) is socioloog en emeritus hoogleraar 'Sociale condities voor menselijk geluk' Aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Hij publiceerde onder meer 'Condi-

tions of Happiness' (1984), 'Is happiness relative?', (1990) 'Leefbaarheid van landen' (1996) en 'Greater happiness for a greater number: is that possible and desirable?' (2010). Veenhoven is directeur van de 'World Database of Happiness' en is redacteur van de Journal of Happiness Studies.

Homepage: <http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven>